

CUPRINS

Cuvânt-înainte	5
SECȚIUNEA I	
INTRODUCERE ÎN DREPTUL CIVIL	7
Capitolul I	
Dreptul civil – principala ramură de drept privat	9
§1. Noțiunea și obiectul dreptului civil	9
§2. Principiile dreptului civil.....	11
Capitolul II	
Teoria generală a legii civile	16
§1. Izvoarele dreptului civil.....	16
1. Sensurile expresiei „izvor de drept civil”	16
2. Formele de exprimare a izvoarelor dreptului civil	16
§2. Aplicarea legii civile	18
1. Aplicarea legii civile în timp	19
2. Aplicarea legii civile în spațiu.....	24
§3. Interpretarea legii civile.....	24
1. Definiția interpretării legii civile.....	24
2. Necesitatea interpretării legii civile.....	25
3. Clasificarea interpretării legii civile	26
SECȚIUNEA II	
RAPORTUL JURIDIC CIVIL.....	29
PARTEA I	
CONSIDERAȚII GENERALE	31
§1. Noțiune și caractere	31
1. Noțiunea de raport juridic civil	31
2. Caracterele raportului juridic civil	31
§2. Structura raportului juridic civil	33
PARTEA A II-A	
SUBIECTELE RAPORTULUI JURIDIC CIVIL.....	34
§1. Aspecte generale.....	34
§2. Definiția subiectului de drept civil	34
§3. Categoriile subiectelor de drept civil.....	35
§4. Capacitatea subiectelor de drept civil.....	37
§5. Reglementarea subiectelor raportului juridic civil	38

Capitolul I

Persoana fizică – subiect individual de drept civil	40
§1. Capacitatea civilă a persoanei fizice.....	41
1. Capacitatea de folosință a persoanei fizice.....	41
2. Capacitatea de exercițiu a persoanei fizice.....	51

Capitolul II

Identificarea persoanei fizice	58
§1. Considerații generale.....	58
1. Necesitatea identificării persoanei fizice.....	58
2. Enumerarea principalelor mijloace de identificare.....	58
§2. Numele.....	58
1. Noțiuni și caractere juridice.....	58
2. Numele de familie.....	60
3. Prenumele.....	65
4. Pseudonimul și porecla.....	66
§3. Domiciliul.....	68
1. Noțiune, importanță, caractere și feluri.....	68
2. Reședința.....	70
§4. Starea civilă.....	71
1. Noțiuni și caractere juridice.....	71
2. Acțiunile de stare civilă.....	72
3. Înregistrările de stare civilă.....	73
4. Actele de stare civilă.....	74
5. Codul numeric personal.....	77

Capitolul III

Ocrotirea persoanei fizice prin mijloace de drept civil	78
§1. Ocrotirea minorului.....	79
1. Ocrotirea părintească.....	79
2. Tutela minorului.....	82
§2. Ocrotirea interzisului judecătoresc.....	91
1. Condiții.....	92
2. Procedura punerii sub interdicție.....	95
§3. Ocrotirea persoanei fizice prin curatelă.....	97
1. Felurile curatelei.....	97
2. Cazuri de instituire a curatelei.....	98
3. Încetarea curatelei.....	99

Capitolul IV

Respectul datorat ființei umane și drepturilor ei inerente	100
§1. Dispoziții comune.....	100
1. Drepturi ale personalității.....	100
2. Dreptul de a dispune de sine însuși.....	101
§2. Drepturile la viață, la sănătate și la integritate ale persoanei fizice.....	101

1. Garantarea drepturilor inerente ființei umane	101
2. Interzicerea practicii eugenice	102
3. Intervențiile asupra caracterelor genetice	102
4. Inviolabilitatea corpului uman	103
5. Examenul caracteristicilor genetice	103
6. Interzicerea unor acte patrimoniale	103
7. Intervențiile medicale asupra unei persoane	103
8. Prelevarea și transplantul de la persoanele în viață	103
§3. Respectul datorat vieții private și al demnității persoanei umane	104
1. Dreptul la libera exprimare	104
2. Dreptul la viața privată	105
3. Dreptul la demnitate	106
4. Dreptul la propria imagine	107
5. Atingeri aduse vieții private	109
6. Limitele	109
7. Prezumția de consimțământ	110
8. Prelucrarea datelor personale	111
§4. Respectul datorat persoanei și după decesul său	111
1. Respectul datorat persoanei decedate	111
2. Interzicerea atingerii memoriei persoanei decedate	111
3. Respectarea voinței persoanei decedate	111
4. Prelevarea de la persoanele decedate	112

Capitolul V

Persoana juridică	113
§1. Noțiune	113
§2. Categoriile de persoane juridice	113
1. Persoana juridică de drept public	114
2. Persoana juridică de drept privat	115
3. Elementele constitutive ale persoanei juridice	116
4. Conținutul elementelor constitutive	118
5. Înființarea persoanei juridice	119
6. Modurile de înființare a persoanelor juridice	119
7. Durata persoanei juridice	121
8. Capacitatea civilă a persoanei juridice	121
9. Capacitatea de exercițiu a persoanei juridice	127
10. Funcționarea persoanei juridice	129
11. Identificarea persoanei juridice	130
12. Reorganizarea persoanei juridice	131

Capitolul VI

Patrimoniul și drepturile patrimoniale	134
§1. Patrimoniul	134
1. Noțiunea de patrimoniu	134
2. Elementele patrimoniului	135

3. Caracterele juridice ale patrimoniului	136
4. Funcțiile patrimoniului	140
§2. Conținutul patrimoniului	142
1. Considerații generale	142
2. Drepturile patrimoniale	142
PARTEA A III-A	
CONȚINUTUL RAPORTULUI JURIDIC CIVIL	146
A. Drepturile subiective civile.....	146
B. Obligația civilă.....	154
Capitolul IV	
Izvoarele și proba raportului juridic civil	168
§1. Izvoarele raportului juridic civil	168
1. Noțiuni generale	168
2. Definiția izvorului raportului juridic civil concret	168
3. Clasificarea izvoarelor raporturilor juridice civile concrete	169
§2. Proba raportului juridic civil.....	170
1. Noțiuni generale	170
2. Mijloace de probă.....	174
Capitolul V	
Actul juridic civil	188
§1. Definiția actului juridic civil.....	188
§2. Clasificarea actelor juridice civile	188
§3. Condițiile (elementele) actului juridic civil	193
1. Capacitatea de a încheia actul juridic	194
2. Consimțământul.....	196
4. Cauza (scopul) actului juridic civil.....	206
§4. Forma actului juridic civil	208
1. Forma cerută ad validitatem	208
2. Forma cerută ad probationem	209
3. Forma cerută pentru opozabilitatea față de terți	210
§5. Modalitățile actului juridic civil	210
1. Termenul	210
2. Condiția	212
3. Sarcina	213
§6. Efectele actului juridic civil.....	213
1. Reguli de determinare a efectelor actului juridic civil	214
2. Principiile efectelor actului juridic civil	214
Capitolul VI	
Nulitatea actului juridic civil	216
§1. Categoriile de nulități ale actului juridic civil	216

§2. Cauzele de nulitate	217
1. Cauze de nulitate absolută	217
2. Cauze de nulitate relativă	218
§3. Regimul juridic al nulității	219
1. Regimul juridic al nulității absolute	219
2. Regimul juridic al nulității relative	219
§4. Efectele nulității	220
1. Noțiunea efectelor nulității actului juridic civil	220
2. Principiile efectelor nulității și excepțiile lor	220
3. Principii de drept care înlătură regula <i>quod nullum est, nullum producit effectum</i>	222

Capitolul VII

Interpretarea actelor juridice	225
§1. Noțiunea de interpretare a actelor juridice	225
§2. Delimitarea noțiunii de interpretare a actelor juridice de alte concepte	225
1. Probațiunea actului juridic civil	225
2. Calificarea actului juridic civil	226
§3. Metode de interpretare	226
§4. Principalele reguli de interpretare a actului juridic civil	227
§5. Subiectele, obiectul și limitele interpretării	228

Capitolul VIII

Prescripția extintivă, decăderea și calculul termenelor	230
§1. Prescripția extintivă	230
1. Dispoziții generale	230
2. Termenul de prescripție extintivă	232
3. Cursul prescripției extintive	234
§2. Regimul general al termenelor de decădere	239
1. Definiție și delimitarea față de prescripția extintivă	239
2. Instituirea termenului de decădere și limita stabilirii termenelor de decădere	239
3. Regimul termenelor de decădere	240
4. Renunțarea la beneficiul decăderii	240
5. Invocarea decăderii	240
§3. Calculul termenelor	240
1. Termenul stabilit pe săptămâni, luni sau ani	241
2. Termenele stabilite pe zile și termenele stabilite pe ore	241
3. Prezumția efectuării în termen a actelor	241

PARTEA A III-A

DREPTURI REALE	242
-----------------------------	-----

Capitolul I

Dreptul de proprietate	242
§1. Proprietatea și dreptul de proprietate	242

§2. Conținutul dreptului de proprietate.....	243
§3. Caracterele juridice ale dreptului de proprietate.....	246
§4. Formele dreptului de proprietate	247
1. Proprietatea privată.....	248
2. Proprietatea publică.....	256
§5. Modalitățile dreptului de proprietate	272
1. Proprietatea rezolubilă (revocabilă sau condițională).....	273
2. Proprietatea anulabilă.....	274
3. Proprietatea aparentă.....	275
4. Proprietatea comună.....	276
§6. Dezmembrămintele dreptului de proprietate	284
1. Uzufructul.....	285
2. Dreptul de uz și de abitație.....	289
3. Dreptul de servitute	290
 Capitolul III	
Modurile de dobândire a dreptului de proprietate și a altor drepturi reale	298
§1. Considerații preliminare	298
§2. Moduri de dobândire a dreptului de proprietate	298
1. Convenția sau contractul	298
2. Tradițiunea.....	299
3. Ocupațiunea (ocuparea).....	300
4. Hotărârea judecătorească.....	301
5. Accesiunea sau încorporațiunea	301
6. Uzucapiunea	306
 Capitolul IV	
Apărarea dreptului de proprietate și a celorlalte drepturi reale	309
§1. Mijloacele juridice de protecție a dreptului de proprietate.....	309
§2. Acțiunea în revendicare	310
1. Caracterele juridice ale acțiunii în revendicare	311
2. Titularii acțiunii în revendicare	311
3. Obiectul acțiunii în revendicare.....	313
4. Dovada proprietății asupra bunului revendicat.....	313
5. Efectele acțiunii în revendicare	313
§3. Formele acțiunii în revendicare	315
1. Acțiunea în revendicare imobiliară.....	315
2. Acțiunea în revendicare mobilă.....	315
 Capitolul V	
Posesia.....	318
§1. Caracterele posesiei.....	318
§2. Elementele posesiei	319
§3. Posesia și detenția precară	319
§4. Intervertirea detenției precare (titlurilor).....	320

§5. Posesia și proprietatea aparentă.....	320
§6. Dobândirea și pierderea posesiei.....	321
§7. Dovada posesiei.....	321
§8. Calitățile și viciile posesiei.....	322
§9. Efectele posesiei.....	323
§10. Apărarea posesiei prin acțiunile posesorii.....	325
PARTEA A IV-A	
TEORIA GENERALĂ A OBLIGAȚIILOR	328
Capitolul I	
Aspecte generale	328
§1. Noțiunea de obligație civilă.....	328
§2. Clasificarea obligațiilor	330
1. Obligația legală și obligația naturală	330
2. Clasificarea obligațiilor după izvoare.....	330
3. Clasificarea obligațiilor după obiectul lor	331
4. Clasificarea obligațiilor după efectele lor	332
5. Clasificarea obligațiilor după opozabilitatea lor.....	333
Capitolul II	
Actul juridic civil ca izvor de obligații.....	334
§1. Contractul	334
1. Noțiunea și clasificarea contractelor civile.....	334
2. Dispoziții preliminare.....	339
3. Condițiile esențiale pentru validitatea contractului	342
4. Încheierea contractului	343
5. Efectele contractului civil.....	348
§2. Actul juridic unilateral izvor de obligații	355
1. Precizări prealabile.....	355
2. Caracterizarea actului juridic de formație unilaterală, ca izvor de obligații.....	355
3. Cazuri de acte juridice unilaterale apreciate în literatura de specialitate ca fiind izvoare de obligații.....	356
Capitolul III	
Faptul juridic, izvor de obligații.....	357
§1. Faptul juridic licit	357
1. Gestiunea de afaceri	357
2. Plata nedatorată	360
3. Îmbogățirea fără justă cauză.....	361
§2. Răspunderea civilă	363
1. Răspunderea civilă delictuală.....	364
2. Răspunderea delictuală pentru fapta proprie	377
3. Răspunderea civilă delictuală pentru fapta altuia.....	380
3. Răspunderea civilă delictuală pentru prejudiciile cauzate de lucruri în general, animale și ruina edificiului.....	387

Capitolul IV

Executarea obligațiilor	396
§1. Considerații prealabile	396
§2. Executarea directă	397
1. Plata	397
2. Punerea în întârziere a debitorului	399
§3. Executarea silită a obligațiilor	400
1. Executarea silită în natură	400
2. Executarea prin echivalent	401

Capitolul V

Răspunderea civilă contractuală	402
§1. Noțiunea de răspundere civilă contractuală	402
1. Considerații preliminare	402
2. Cauze exoneratoare de răspundere contractuală	403
3. Alte clauze de exonerare	404
4. Condițiile răspunderii civile contractuale	404
§2. Executarea indirectă (prin echivalent) a obligațiilor contractuale	408
1. Daune-interese. Noțiune. Clasificare	408
2. Condițiile acordării daunelor-interese	409
3. Evaluarea daunelor-interese	410
4. Punerea în întârziere	413
5. Clauza penală și arvuna	416
6. Rezoluțiunea, rezilierea și reducerea prestațiilor	418
7. Cauze justificate de neexecutare a obligațiilor contractuale	419

Capitolul VI

Transmiterea obligațiilor	421
§1. Subrogația în drepturile creditorului	421
§2. Cesiunea de creanță	422
§3. Cesiunea de datorie	423
§4. Cesiunea contractului	423

Capitolul VII

Transformarea și stingerea obligațiilor	425
§1. Transformarea obligațiilor	425
1. Novația	425
2. Delegația	426
§2. Stingerea obligațiilor	426
1. Precizări prealabile	426
2. Compensația (instituție echivalentă plății)	427
3. Confuziunea (procedeu legal de stingere a obligațiilor fără executare)	428
4. Darea în plată (procedeu convențional de stingere a obligației, echivalent plății)	428

---

5. Remiterea de datorie (mod convențional de stingere a obligației fără ca aceasta să fie executată).....	428
6. Imposibilitatea fortuită de executare	428
Capitolul VIII	
Garanțiile de executare a obligațiilor	430
§1. Considerații generale	430
1. Noțiunea de garanții de executare a obligațiilor.....	430
2. Clasificarea garanțiilor	431
§2. Garanțiile de executare a obligațiilor	431
1. Garanția comună a creditorilor.....	431
2. Acțiuni accesorii.....	432
§3. Garanțiile personale.....	435
1. Fideiusiunea	435
§4. Garanțiile reale	439
1. Gajul	440
2. Ipoteca	443
3. Privilegiile	447
4. Dreptul de retenție.....	448
Bibliografie selectivă.....	452

CUVÂNT-ÎNAINTE

„Legile oamenilor nu au decât un scop legitim, care este realizarea justiției, adică a dreptului, a libertății și inviolabilității persoanei umane. Dar acestea au diferite obiecte de reglementare, care se raportează toate la menținerea sau la crearea progresivă a condițiilor generale dincolo de care o atare persoană nu ar putea trăi și nu s-ar putea dezvolta nici din punct de vedere fizic, nici din punct de vedere moral. Astfel, omul nu poate trăi și nu se poate dezvolta decât în cadrul societăților politice în care nevoile și înclinațiile sale vin în armonie și care cuprind societățile naturale, care sunt familiile”.

Cu aceste cuvinte își începea Frédéric Morin „Rezumatul popular al Codului civil”*, apărut la Paris în a doua jumătate a veacului al XIX-lea; dincolo de contextul politico-istoric, aceste idei își păstrează pertinenta și valabilitatea, în condițiile în care definesc specificitatea oricărei societăți democratice, bazate pe domnia legii.

Într-un atare context, dreptul civil joacă un rol fundamental, ca ramură a oricărui sistem de drept aplicabilă existenței ființei umane și a raporturilor pe care aceasta le are cu semenii săi atât individual, cât și colectiv. Viziunea juriștilor francezi din secolul al XIX-lea crea o legătură fundamentală între legea (civilă) și expresia libertății individuale; prin urmare, arată aceștia, dacă la temelia oricărei societăți se află drepturile, libertățile și îndatoririle indivizilor, garantate la nivel constituțional și reglementate în detaliu în cuprinsul Codului civil, cunoașterea acestora devine o obligație a oricărui cetățean.

Plecând de la aceste considerente și adaptată rigorilor prezentului, lucrarea de față își propune să faciliteze accesul studentului – în drept și nu numai – la ideile, conceptele și instituțiile fundamentale ale dreptului civil, astfel cum sunt reglementate în cuprinsul Codul civil român intrat în vigoare la 1 octombrie 2011. Dincolo de valențele didactice ale acestei abordări, cititorul este stimulat să aibă în vedere caracterul profund interdisciplinar al acestui domeniu, exprimat atât în ceea ce privește celelalte ramuri ale dreptului, cât și celelalte sfere ale societății și cunoașterii umane.

---

* *Resume populaire du Code Civil par Morin*, troisième édition, Paris, Librairie Pagnerre, 1872.

SECȚIUNEA I
INTRODUCERE ÎN DREPTUL CIVIL

Capitolul I

DREPTUL CIVIL – PRINCIPALA RAMURĂ DE DREPT PRIVAT

§1. Noțiunea și obiectul dreptului civil

Într-una dintre cele mai renumite lucrări¹ dedicate dreptului civil din doctrina românească, s-a afirmat că termenul „drept” are trei semnificații distincte; în primul rând, acesta desemnează o facultate a individului de a realiza anumite acte, în baza și cu protecția legii. În acest sens, arată autorii, vorbim despre *dreptul subiectiv*. În al doilea rând, termenul drept desemnează „totalitatea regulelor” juridice care asigură exercițiul drepturilor subiective și care fac ca aceste drepturi să fie acte licite”, cu alte cuvinte, avem aici de-a face cu ansamblul legislației sau *dreptul obiectiv*. În fine, al treilea sens al termenului desemnează știința dreptului, adică domeniul de cunoaștere care studiază „dreptul obiectiv și drepturile subiective care decurg din el”.

Totalitatea normelor edictate de o autoritate publică, obligatorii în toate cazurile, poartă denumirea de *drept pozitiv*. În opoziție cu acesta, *dreptul natural* este definit în aceeași lucrare drept „dreptul ideal [...], un drept superior oricărei regule pozitive și care ar fi neschimbat în esența sa”.

În contextul dreptului pozitiv, totalitatea normelor juridice adoptate de statul român poartă denumirea de sistemul dreptului românesc. Aceste norme sunt norme organizate în cadrul ramurilor de drept care, la rândul lor, sunt alcătuite din instituții juridice. La rândul său, ramura de drept reprezintă totalitatea normelor juridice care reglementează un anumit domeniu de relații sociale. Astfel, de pildă, constituie ramuri ale dreptului: dreptul civil, dreptul penal, dreptul administrativ etc. Diferențierea pe ramuri a normelor juridice se face după anumite criterii bine determinate.

În acest context, dreptul civil este *acea ramură a sistemului dreptului care reglementează raporturile patrimoniale și nepatrimoniale dintre persoane, ca subiecte de drept civil* (art. 2 C. civ.).

1.1. În acest context determinat, expresia „drept civil” desemnează ramura de drept civil ce aparține sistemului de drept românesc, adică totalitatea ori ansamblul normelor juridice din acest domeniu.

Normele dreptului civil sunt cuprinse în „izvoarele dreptului civil” (Codul civil și alte acte normative), iar toate acestea formează *conținutul* dreptului civil.

La rândul lor, normele de drept civil sunt ordonate în *instituțiile dreptului civil*, adică grupe de norme de drept civil care reglementează *subdiviziuni* ale obiectului dreptului civil. Astfel, abordate în ordinea studiului lor în cadrul facultăților de specialitate, instituțiile

---

¹ I. Rosetti-Bălănescu, O. Sachelarie, N. Nedelcu, *Principiile dreptului civil român*, București, 1947, p. 7 și urm.

* Pentru a conserva autenticitatea textului, în fragmentele citate din lucrările mai vechi am păstrat grafia și stilistica epocii.

dreptului civil sunt următoarele: raportul juridic civil; actul juridic civil; prescripția extincitivă, subiectele dreptului civil; drepturile reale principale; obligațiile civile, în general; contractele civile speciale; succesiunile (dreptul de moștenire)¹.

1.2. Cel de-al doilea element al definiției se referă la *obiectul dreptului civil*, care este format din raporturi patrimoniale și raporturi nepatrimoniale (numite și „personale nepatrimoniale”), stabilite între persoane, ca subiecte de drept civil, aflate pe poziții de egalitate juridică (art. 2 C. civ.).

Are caracter *patrimonial* acel raport al cărui conținut poate fi evaluat în bani, adică economic sau pecuniar (de exemplu, raportul născut din contractul de vânzare sau dintr-un fapt ilicit ce cauzează altei persoane un prejudiciu material).

Are caracter *nepatrimonial* acel raport al cărui conținut nu poate fi evaluat în bani (de exemplu, raportul ce are în conținutul său drepturi inerente identificării persoanei, precum dreptul la nume ori denumire, sau dreptul la domiciliu ori sediu).

Subliniem că dreptul civil *nu reglementează toate raporturile patrimoniale și nepatrimoniale* din societate, existând și alte ramuri ale dreptului care reglementează astfel de raporturi, precum dreptul comercial, dreptul familiei etc.

1.3. Cel de-al treilea element al definiției privește *subiectele* raportului de drept civil, care sunt *persoanele fizice și persoanele juridice*.

Așadar, pentru dreptul civil, reprezintă subiect atât omul privit *individual*, ca ființă umană („persoană fizică”), cât și *colectivul de oameni* care, întrunind condițiile cerute de lege, are calitatea de subiect *colectiv* de drept civil („persoană juridică”)².

1.4. În fine, al patrulea element al definiției se referă la *poziția juridică a subiectelor* raportului de drept civil, care este de *egalitate juridică*, adică de nesubordonare a unei părți față de cealaltă.

Prin urmare, egalitatea juridică a părților constituie atât *metoda de reglementare* specifică dreptului civil, cât și *trăsătura caracteristică* a raportului de drept civil.

1.5. Articolul 1 din Codul civil în vigoare, intitulat marginal „Obiectul și conținutul Codului civil”, stipulează, la al doilea alineat, că „*prezentul Cod este alcătuit dintr-un ansamblu de reguli care constituie dreptul comun pentru toate domeniile la care se referă litera sau spiritul dispozițiilor sale*”.

Din această dispoziție rezultă că dreptul civil are rolul de a fi „dreptul comun” în materie de raporturi juridice între subiecții de drept, ipostază care poate fi explicată prin faptul că, atunci când o altă ramură de drept nu conține norme proprii care să reglementeze un anumit aspect al unui raport juridic, se apelează la norma corespunzătoare din dreptul civil.

¹ C. Turianu, *Curs de drept civil. Introducere în dreptul civil*, Ed. Universitară, București, 2012, pp. 14 și urm.

² Potrivit art. 3 C. civ. – intitulat marginal „Aplicarea generală a Codului civil” –, „*dispozițiile prezentului Cod se aplică și raporturilor dintre profesioniști, precum și raporturilor dintre aceștia și orice alte subiecte de drept civil*” [alin. (1)]; „*sunt considerați profesioniști toți cei care exploatează o întreprindere*” [alin. (2)]; „*constituie exploatarea unei întreprinderi exercitarea sistematică, de către una sau mai multe persoane, a unei activități organizate ce constă în producerea, administrarea ori înstrăinarea de bunuri sau în prestarea de servicii, indiferent dacă are sau nu un scop lucrativ*” [alin. (3)].

Într-o exprimare mai plastică, caracterul de drept comun al dreptului civil se poate explica prin faptul că acesta poate „împrumuta” normele sale altor ramuri de drept, atunci când acestea nu dețin norme proprii pentru un caz aparte ori o problemă specifică; sau, invers, alte ramuri de drept „împrumută” norme de la dreptul civil.

§2. Principiile dreptului civil

După structura sa interioară, dreptul este alcătuit din *principii de drept* și *norme juridice*. În acest domeniu, cuvântul „principiu” evocă întotdeauna o regulă generală mai importantă decât altele.

În ceea ce privește specificitățile dreptului civil, putem distinge trei categorii de principii, și anume:

- principiile *fundamentale* ale dreptului român care au incidență în dreptul civil;
- principiile *generale* ale dreptului civil român, care sunt idei directoare, de bază, aplicabile tuturor instituțiilor de drept civil;
- *reguli de bază* – numite, oarecum impropriu, principii –, aplicabile uneia sau mai multor instituții de drept civil.

2.1. Principiile fundamentale ale dreptului român se aplică în întreaga legislație a României: principiul egalității în fața legii, principiul legalității și principiul separației puterilor în stat. Aceste principii sunt înscrise în Constituție și în alte acte normative.

2.2. Principiile generale ale dreptului civil sunt idei călăuzitoare pentru întreaga legislație civilă, ele fiind consacrate expres de normele dreptului civil¹.

Așadar, aceste principii au vocație generală, ele privind toate instituțiile dreptului civil, chiar dacă nu-și manifestă prezența cu aceeași intensitate. În opinia noastră, au această valoare următoarele: principiul egalității în fața legii civile, principiul proprietății, principiul ocrotirii (garantării) drepturilor subiective civile, principiul liberei exercitări a drepturilor subiective civile, principiul bunei-credințe.

a) Principiul egalității în fața legii

Acest principiu este consacrat astfel:

– în ceea ce privește persoanele fizice, art. 30 C. civ. stabilește în mod expres că: „*Rasa, culoarea, naționalitatea, originea etnică, limba, religia, vârsta, sexul sau orientarea sexuală, opinia, convingerile personale, apartenența politică, sindicală, la o categorie socială ori la o categorie defavorizată, averea, originea socială, gradul de cultură, precum și orice altă situație similară nu au nicio influență asupra capacității civile*”;

– pentru persoanele juridice, acest principiu este consacrat în art. 192 C. civ., în următoarea formulare: „*Persoanele juridice legal înființate se supun dispozițiilor aplicabile categoriei din care fac parte, precum și celor cuprinse în prezentul Cod dacă prin lege nu se prevede altfel*”.

---

¹ A se vedea I. Rosetti-Bălănescu, O. Sachelarie, N. Nedelcu, *op. cit.*, p. 25; P.C. Vlachide, *Repetiția principiilor de drept*, Ed. Europa Nova, București, 1994, p. 24; O. Ungureanu, *Drept civil. Introducere*, Ed. All Beck, București, 2000, pp. 3-11.

b) Principiul proprietății

Acest principiu general este consacrat în legea fundamentală (art. 44) și dezvoltat de normele dreptului civil; astfel, potrivit art. 555 alin. (1) C. civ., *proprietatea privată este dreptul titularului de a poseda, folosi sau dispune de un bun în mod exclusiv, absolut și perpetuu, în limitele stabilite de lege*".

Normele dreptului civil reglementează conținutul dreptului de proprietate – posesia (*usus*), folosința (*fructus*) și dispoziția (*abusus*) – și mijlocul specific de ocrotire a lui, care este acțiunea în revendicare [art. 563 alin. (1) din Codul civil].

Norma prevăzută la art. 562 din Codul civil, care are ca denumire marginală „stingerea dreptului de proprietate”, dispune: „*Dreptul de proprietate privată se stinge prin pieirea bunului, dar nu se stinge prin neuz. El poate fi însă dobândit de altul prin uzucapiune sau într-un alt mod în cazurile și condițiile anume determinate de lege*” [alin. (1)]. „*Exproprierea se poate face numai pentru o cauză de utilitate publică stabilită potrivit legii cu justă și prealabilă despăgubire, fixată de comun acord între proprietar și expropriator*” [alin. (3)].

De precizat că, la art. 554 alin. (2) din Codul civil se subliniază în completare că, „*dacă prin lege nu se prevede altfel, dispozițiile aplicabile dreptului de proprietate privată se aplică și dreptului de proprietate publică, însă numai în măsura în care sunt compatibile cu acesta din urmă*”.

c) Principiul ocrotirii (garantării) drepturilor subiective civile

În afară de consacrarea în cadrul Constituției, acest principiu este prevăzut în cadrul Pactului internațional privind drepturile civile și politice ale omului¹.

Potrivit art. 26 din documentul internațional, „*toate persoanele sunt egale în fața legii și au, fără discriminare, dreptul la o ocrotire egală din partea legii. În această privință, legea trebuie să interzică orice discriminare și să garanteze tuturor persoanelor o ocrotire egală și eficace contra oricărei discriminări, în special de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, avere, naștere sau înțemeiată pe orice altă împrejurare*”.

În temeiul acestui principiu, în caz de încălcare a dreptului subiectiv civil, se poate obține restabilirea lui pe calea *procesului civil* (reglementat, în principal, de Codul de procedură civilă).

d) Principiul liberei exercitări a drepturilor subiective civile

Exercitarea drepturilor subiective civile în condițiile stabilite de lege presupune, mai întâi, recunoașterea, garantarea și ocrotirea lor. Aceste chestiuni sunt reglementate în Pactul internațional privind drepturile civile și politice ale omului sus-menționat; însă cel mai important aspect îl constituie libera exercitare a oricărui drept subiectiv recunoscut, cu respectarea limitelor și condițiilor stabilite de lege².

¹ Ratificat în România prin Decretul nr. 212 din 31 octombrie 1974, publicat în Buletinul Oficial nr. 146 din 20 noiembrie 1974.

² Dintre normele dreptului civil care stabilesc exercitarea drepturilor subiective civile în anumite limite, cu titlu de exemplu, amintim art. 555 C. civ., care prevede că „*proprietatea privată este dreptul titularului de a poseda, folosi și dispune de un bun în mod exclusiv, absolut și perpetuu, în limitele stabilite de lege*”, și de art. 556 din același cod, care prevede că „*dreptul de proprietate poate fi exercitat în limitele materiale ale obiectului său. Acestea sunt*

Chiar dacă legislația noastră civilă nu conține expres o normă generală referitoare la libera exercitare a drepturilor subiective civile, din economia acestei legislații și mai ales din spiritul acesteia rezultă faptul că exercitarea liberă a acestor drepturi a devenit o realitate.

Și aceasta pentru că ideea de libertate a fost consacrată ca principiu ce cârmuiește voința părților în formarea actului juridic civil, fiind denumită de autori prin sintagma „principiul libertății încheierii actelor juridice civile” (numit și „principiul autonomiei de voință”). Plecând de la temeiul stabilit prin art. 11 („*Nu se poate deroga prin convenții sau acte juridice unilaterale de la legile care interesează ordinea publică sau de la bunele moravuri*”), acest principiu desemnează prerogativa subiectelor de drept de a încheia convenții ori de a face acte unilaterale, sub singura condiție de a respecta dispozițiile imperative ale legii și bunele moravuri.

e) Principiul bunei-credințe

Prezumția bunei-credințe este stabilită *expressis verbis* la art. 14 C. civ., care prevede: „*Orice persoană fizică sau persoană juridică trebuie să își exercite drepturile și să își execute obligațiile civile cu bună-credință, în acord cu ordinea publică și bunele moravuri*” [alin. (1)]; „*buna-credință se prezumă până la proba contrară*” [alin. (2)].

Principiul bunei-credințe presupune că părțile unui raport juridic civil trebuie să se comporte cu onestitate, altfel spus, să fie animate de o intenție sinceră și loială; buna-credință se prezumă (*bona fides praesumitur*).

În doctrină, s-a exprimat punctul de vedere conform căruia buna-credință este un concept complex, în care faptele psihologice se împletesc cu normele morale¹.

Importanța practică a principiilor enumerate rezidă în:

- interpretarea normelor dreptului civil, atunci când legea este obscură sau cunoaște mai multe sensuri; în astfel de cazuri, organul de jurisdicție trebuie să interpreteze legea în consens cu principiile dreptului civil și nu împotriva acestora;
- suplinirea lacunelor care pot apărea în legislația civilă.

2.3. În dreptul civil român (ca și în alte ramuri ale dreptului), întâlnim, pe lângă principiile generale ale acestei ramuri de drept, **principii ale unei singure ori ale unor mai multe instituții de drept civil.**

Aceste principii nu sunt decât *idei de bază* ce se aplică, de obicei, numai în privința unei instituții a dreptului civil sau, prin excepție, în două sau mai multe. Prin urmare, ele au o vocație mai redusă decât principiile generale ale dreptului civil care, cum arătam, au o vocație generală, ele privind toate instituțiile dreptului civil.

Regăsim asemenea principii în cadrul diferitelor instituții de drept civil, precum:

- principiul consensualismului², care privește forma actului juridic civil;

---

limitele corporale ale bunului care formează obiectul dreptului de proprietate, cu îngrădirile stabilite prin lege” [alin. (1)]; „*prin lege poate fi limitată exercitarea atributelor dreptului de proprietate*” [alin. (2)]; „*exercitarea dreptului de proprietate poate fi limitată și prin voința proprietarului, cu excepțiile prevăzute de lege*” [alin. (3)].

¹ A se vedea D. Gherasim, *Buna-credință în raporturile juridice civile*, Ed. Academiei, București, 1981, pp. 7-18.

² Așa de pildă, în principiu, vânzarea este un contract consensual, putând fi încheiat prin simplul acord de voință al părților (*solo consensu*, de la adv. lat. *solum* – sau *tantum* – numai, doar), fără îndeplinirea vreunei

– principiul forței obligatorii¹ (*pacta sunt servanda* – convențiile trebuie respectate);
 – principiul irevocabilității² și principiul relativității³ (*rebus sic stantibus* – cât timp lucrurile rămân neschimbate, deci rămân așa), care privesc efectele actului juridic civil;
 – principiul îmbogățirii fără justă cauză ca izvor de obligații⁴;
 – principiul *resoluto jure dantis, resolvitur jus accipientis*, adică regula de drept în virtutea căreia anularea actului inițial atrage desființarea actului subsecvent, următor, datorită legăturii sale cu primul. În literatura de specialitate și în practică s-a arătat că aceasta este o consecință a celorlalte principii privitoare la efectele nulității, respectiv retroactivitatea efectelor nulității și repunerea în situația anterioară (*restitutio in integrum*), precum și a principiului *nemo plus juris ad alium transferre potest quam ipse habet*, potrivit căruia nimeni nu poate transmite mai multe drepturi decât are el însuși.

– principiul validității aparenței în drept; având în vedere „puterea creatoare de drept a aparenței, atunci când ea dă naștere unei erori obștești”⁵, aplicarea principiului *error communis facit jus*, doctrina a definit *aparența în drept* ca fiind „o stare de fapt necorespunzătoare unei stări de drept, căreia ordinea juridică îi atribuie totuși efecte de drept spre a ocroti pe terții care, cu bună-credință și fără a li se putea imputa o culpă, s-au încrezut în ea, fiind victimele unei erori obștești și invincibile”⁶.

De remarcat că aparența în drept nu este numai o simplă stare de fapt căreia ordinea juridică îi atribuie efecte de drept, ci totodată ea dă expresie și unui *principiu*, și anume „principiul validității aparenței în drept”, regulă generală consacrată în unele dispoziții normative și în soluții ale practicii judiciare, potrivit căreia „cei care s-au întemeiat cu bună-credință pe o aparență juridică, socotită în mod public ca reprezentând însăși realitatea,

---

formalități. Prin excepție de la principiul consensualismului, în cazurile special prevăzute de lege, vânzarea devine un contract solemn (de exemplu, terenurile pot fi înstrăinate, sub sancțiunea nulității absolute, numai dacă actul a fost încheiat în formă autentică și a fost înregistrat la cartea funciară).

¹ Pomind de la prevederea art. 1270 alin. (1) C. civ. – *Contractul valabil încheiat are putere de lege între părțile contractante* –, putem defini principiul forței obligatorii ca fiind *acea regulă potrivit căreia actul juridic legal încheiat se impune autorilor sau autorului actului întocmai ca legea*. Altfel spus, actul juridic civil este obligatoriu, iar nu facultativ. Pentru actele bilaterale (contractele), principiul forței obligatorii se exprimă și în formula, larg răspândită în doctrină, potrivit căreia „contractul este legea părților”.

Pentru analiza principiului consacrat de art. 1270 C. civ. (*pacta sunt servanda*) și conexiunile acestuia cu relativitatea efectelor actului juridic, a se vedea P. Vasilescu, *Relativitatea actului juridic*, Ed. Rosetti, București, 2000, pp. 177-192; I. Albu, A. Man, *Utilitatea tehnologiei juridice latine, cu referire specială la adagiile pacta sunt servanda și rebus sic stantibus*, în *Dreptul nr. 2/1996*, pp. 20-27; G. Giurcă (I), Gh. Beleiu (II), *Teoria impreviziunii rebus sic stantibus în dreptul civil*, în *Dreptul nr. 10-11/1933*, pp. 29-36.

² Irevocabilitatea convențiilor este prevăzută de art. 1270 alin. (2) C. civ.: „*Contractul se modifică sau încetează numai prin acordul părților sau din cauze autorizate de lege*. Așadar, irevocabilitatea este o consecință și, în același timp, o garanție a principiului forței obligatorii a actului juridic civil. Cu privire la noțiunea de revocare și principiul irevocabilității actelor juridice, a se vedea T. Tamaș, *Unele considerații referitoare la revocarea unilaterală a contractelor*, în *Dreptul nr. 12/1999*, pp. 52-57.

³ Este consacrat legal în art. 1280 C. civ.: „*Contractul produce efecte numai între părți, dacă prin lege nu se prevede altfel*”. Principiul relativității efectelor actului poate fi deci definit ca regula potrivit căreia acest act produce efecte numai față de autorii sau autorul actului, el neputând să profite ori să dăuneze altor persoane.

⁴ Îmbogățirea fără just temei ca izvor de obligații, deși nu este înscrisă expres în Codul civil, se deduce din principiul echității, care stă la baza acestei reglementări, potrivit căreia nicio persoană nu are dreptul să-și mărească patrimoniul în detrimentul altuia.

⁵ M. Eliescu, *Transmisiunea și împărțea moștenirii în dreptul Republicii Socialiste România*, Ed. Academiei, București, 1966, p. 199.

⁶ D. Cosma, *Teoria generală a actului juridic civil*, Ed. Științifică, București, 1969, p. 90.

trebuie ocrotiți juridicește, neputând fi vătămați prin înlăturarea actului pe care l-au încheiat astfel”¹.

După cum se poate observa, principiile dreptului civil sunt foarte diferite; unele se degajă din lege (de exemplu, art. 919 C. civ. stabilește principiul că, până la proba contrară, posesorul este considerat proprietar, cu excepția imobilelor înscrise în cartea funciară), altele sunt independente de lege (de pildă, *accessorium sequitur principale* – accesoriul urmează principul), iar altele au preexistat unei consacării legale (*error communis facit jus*)².

D. Maximele și adagiile juridice. Maximele juridice nu sunt altceva decât formule imaginate de doctrina sau jurisprudența veche care, într-o formă sintetică și condensată, exprimă reguli ale dreptului general admise în toate epocile istorice. Unele dintre ele sunt consacrate de Codul civil, altele, fără a-și pierde valabilitatea, au rămas în afara textului legislativ.

Adagiul juridic este un enunț concis, tradițional și memorabil, considerat ca adevărat, semnificând o regulă de drept. De principiu, adagiile juridice s-au convertit din „reguli” în „argumente”, iar prin intermediul jurisprudenței, ele s-au transformat, odată cu trecerea timpului, în norme juridice, înțelese ca „reper de interpretare și aplicare a normelor dreptului pozitiv”³.

Unele adagii pot fi considerate și „principii” sau „maxime”; de pildă: *pacta sunt servanda* (convențiile trebuie respectate); *iura novit curia* (instanța de judecată cunoaște dreptul); *nemo censetur ignorare legem* (adagiul ce exprimă principiul conform căruia nimeni nu se poate apăra invocând necunoașterea legii sau eroarea sa în drept).

Putem spune, pe bună dreptate, că deosebirile dintre maximele juridice și principiile dreptului civil nu sunt de conținut, ci mai degrabă de formă. Într-adevăr, în spatele aproape fiecărei maxime sau fiecărui adagiu juridic se regăsește un principiu de drept. Așa cum s-a afirmat în doctrină, „*maximele juridice latine reprezintă în formă sintetică regulile juridice romane care, înfruntând scurgerea secolelor, au rămas valabile și azi ca unele ce exprimă principiile dreptului din toate timpurile și toate locurile*”⁴.

¹ D. Mureșan, *Principiul validității aparenței în drept*, în „Dicționar de drept civil” de M. Costin, M. Mureșan, V. Ursu, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1980, p. 402.

² În cazul actelor de dispoziție lovite de nulitate, *error communis facit jus* produce efecte dacă, între alte condiții de strictă aplicare, este întrunită cerința caracterului oneros a actului juridic subsecvent (referitor la aceste condiții, a se vedea D. Cosma, *Teoria generală a actului juridic civil*, Ed. Științifică, București, 1969, p. 357). Într-o speță, s-a decis că titlul subdobânditorului de bună-credință nu poate fi pus la adăpost de efectele nulității titlului statului dacă este cu titlu gratuit. Această concluzie este fundamentată, judicios, pe ideea că, nefiind vorba de evitarea unei pagube, ci de păstrarea unui folos fără echivalent, echitatea și stabilitatea raporturilor juridice nu justifică păstrarea actului subsecvent (Curtea Supremă de Justiție, decizia nr. 2163 din 31 mai 2002, nepublicată).

³ A se vedea I. Deleanu, Gh. Buta, *Forța normativă a adagiilor juridice*, în *Dreptul nr. 1/2012*, p. 150; I. Deleanu, *Cunoașterea legii și eroarea de drept*, în *Dreptul nr. 7/2004*, pp. 38-62. Autorul susține că sensul adagiului este altul decât acela care a fost cultivat în timp. El nu semnifică prezumția cunoașterii legii în orice circumstanțe, ci numai că legea are forță obligatorie față de toți, chiar față de aceia care au ignorat-o; altfel zis, el semnifică faptul că, în lipsa unor excepții, nimeni nu se poate sustrage de la aplicarea sau respectarea legii, invocându-și ignoranța ori eroarea comisă. Pe larg, a se vedea și C. Thibierge, *Introduction*, în „La force normative. Naissance d’un concept”, Librairie Generale de Droit et de Jurisprudence, Bruylant, 2009.

⁴ A se vedea V. Hanga, *Adagii juridice latinești*, Ed. Lumina Lex, București, 1998, p. 3; I. Deleanu, S. Deleanu, *Mică enciclopedie a dreptului. Adagii și locuțiuni latine în dreptul românesc*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2000; L. Cârjan, *Dicționar de cultură juridică latină*, Ed. Universitară, București, 2013.